



NÁRODNÍ KONVENT

Odolnost dodavatelských řetězců v kontextu strategie Global Gateway

Shrnutí a doporučení vyplývající z diskuze kulatého stolu Národního konventu o EU
konaného dne 20. května 2022

Doporučení vypracovali Roman Máca, Jan Rovenský, Karel Sál, Šárka Shoup



Úvod do problematiky

Pandemie covidu-19 a na ni navazující proměna mezinárodní bezpečnostní situace v důsledku ruské invaze na Ukrajinu ukázaly nejen propojenost globální ekonomiky, ale i křehkost a zranitelnost dodavatelských řetězců. Vytváření nových a podpoře stávajících stabilních, udržitelných a spolehlivých spojení má napomoci strategie Evropské unie (dále jen „EU“) s názvem Global Gateway (česky Globální brána). Ta má přispět k řešení nejnaléhavějších globálních výzev, od boje proti změně klimatu přes zdokonalení systémů zdravotní péče až po zvýšení konkurenceschopnosti a bezpečnosti globálních dodavatelských řetězců. Na implementaci strategie EU vyčlení pro období 2021–2027 až 300 miliard eur určených na investice po celém světě.

Partnerství v rámci Global Gateway se budou řídit zásadami demokratických hodnot a vysokých standardů, transparentnosti a řádné správy věcí veřejných, rovnoprávných partnerství, ekologickými a čistými technologiemi, bezpečností a stimulací investic soukromého sektoru. Implementace strategie rovněž zohlední potřeby partnerských zemí a zajistí trvalý přínos pro místní komunity. To ve výsledku přináší i další příležitosti pro investice a pro zachování konkurenceschopnosti soukromého sektoru členských států Evropské unie. Úspěšná implementace rovněž může pomoci posílit pozici Unie na globální scéně.

Rámec kulatého stolu

Národní konvent se v pátek 20. května 2022 zabýval problematikou odolnosti a posilování dodavatelských řetězců v kontextu strategie Evropské unie s názvem Global Gateway. Debaty se zúčastnili zástupci státní správy, institucí EU, neziskových organizací, sociálních partnerů a akademické sféry. Kulatý stůl organizoval Úřad vlády ČR ve spolupráci s Institutem pro politiku a společnost.

Diskuse se soustředila na čtyři základní otázky:

1. **Jak by strategie Global Gateway mohla přispět ke snižování potenciálně problematických dovozních závislostí a posilování bezpečnosti dodavatelských řetězců EU a partnerských třetích zemí?**
2. **Jakým způsobem má EU v kontextu strategie Global Gateway reflektovat postavení a ambice Číny v globální ekonomice a ve kterých oblastech může hledat potenciální synergie?**
3. **Ve kterých oblastech by ČR a EU měly usilovat o větší soběstačnost a jaké nástroje lze v tomto směru na unijní a národní úrovni využít?**
4. **Jaké by měly být priority CZ PRES v rámci strategie Global Gateway z hlediska geografického a tematického pokrytí?**

Úvodní slovo pronesl náměstek pro řízení Sekce pro evropské záležitosti Úřadu vlády České republiky **Štěpán Černý**, který uvedl, že posilování dodavatelských řetězců je zcela zásadní pro budování soběstačnosti. EU podle něj začala již před ruskou agresí zkoumat, jak soběstačnost posílit. „Cílem Global Gateway je navázat partnerství a posílit ta, která fungují,“ připomenul náměstek Černý.

Podkladový dokument za **Institut pro politiku a společnost** prezentovali **Roman Máca, Jan Rovenský** a **Karel Sál**. **Máca** odkázal na slova komisařky pro mezinárodní partnerství Jutty Urpilainenové, že strategie Global Gateway je nabídkou Evropy vybudovat rovnocenná partnerství. Taková partnerství podle něj lze jen těžko vytvářet s nedemokratickými režimy nesdílejícími zásady strategie. Důraz na úroveň demokracie pak podle něj podporuje i další aspekty strategie jako transparentnost, řádná správa věcí veřejných, přínos pro místní komunitu apod. Snižování rozdílů a sdílení hodnot rovněž posiluje partnerství a přispívá k vyšší odolnosti dodavatelských řetězců. Rozvíjející se ekonomika partnerské země dále skýtá příležitosti pro import z EU např. v podobě technologií podporujících zásady strategie. Z hlediska geopolitiky si EU prostřednictvím úspěšné implementace strategie může budovat lepší pozici na globální scéně.

Global Gateway je do jisté míry reakcí na ambice Číny. Možné synergie je příhodné hledat s hodnotově blízkými partnery jako USA či Japonsko. Určité synergie lze vytvářet i s čínskou stranou v nerizikových a prospěšných oblastech (zejména ochrana životního prostředí, ochrana biodiverzity či odpovědnost za plnění cílů udržitelného rozvoje).

Rovenský poukázal na křehkost globálního systému ekonomiky a na až nebezpečnou závislost na třetích zemích, pokud jde o výrobní kapacity (zejména Čína), i o suroviny (Rusko a Čína), a připomenul 30 klíčových surovin, na jejichž importu je evropský průmysl závislý. Závislost na ruských energiích je u řady evropských států velká, nicméně odstřížení od ruského plynu, ropy a dalších surovin je realizovatelné. Uskutečnitelný je také přesun řady

produkčních kapacit do Evropy včetně strategického farmaceutického průmyslu či výroby elektroniky.

Sál vyjádřil názor, že CZ PRES by se mělo zaměřit na snižování závislosti na nedemokratických režimech, tzv. glocalizaci a hledání úspor. Z krátkodobých cílů (tj. do 3–5 let) je hlavním narativem, na kterém ČR může založit své půlroční předsednictví, zahájení dodavatelské tranzice států EU, která znamená maximalizaci energetické soběstačnosti a snižování surovinové závislosti na všech nedemokratických režimech. Dále je to tzv. glocalizace a uskromnění, tedy omezení spotřeby energií a pohonných hmot v mezinárodní dopravě a ve zpracovatelských řetězcích obecně. Z dlouhodobých cílů to je plošná a nebyrokratická podpora nových technologií ve výrobních procesech, a to zejména v oblastech, které jsou v dnešní době náročné na energii, vodu, nebezpečné látky či emise, a podpora vědy a výzkumu.

Podle stanoviska **Ministerstva zahraničních věcí České republiky** dnes globální hodnotové řetězce zahrnují cca 70 % mezinárodního obchodu. V posledních letech, zejména v důsledku pandemie covid-19 a následné krize způsobené ruskou agresí na Ukrajině, však došlo a nadále dochází k jejich narušení, což má negativní dopad na řadu odvětví v EU.

Snaha o posílení globální konektivity adekvátně doplňuje úsilí EU o rozšiřování sítě obchodních dohod. Vedle zaměření se na energetiku je nutné posílit přepravní cesty (železniční, silniční příp. i vodní), transportní uzly a přístavy a dále chytrou infrastrukturu (sítě 5G a 6G apod.) napříč Evropou. Posílení propojení mezi EU a jednotlivými regiony, ale i mezi zeměmi daných regionů navzájem, na něž EU v rámci projektů pod Global Gateway napříč sektory cílí, je stěžejní. Z hlediska geografického vymezení je mimo EU zásadní oblast západního Balkánu, kde hlavně Čína, ale i Rusko zhmotňují své ambice. Tento region tak potřebuje potvrzení zájmu EU o jeho další rozvoj, že nám jde skutečně o jeho zapojení do společného evropského prostoru. Dalšími vhodnými regiony jsou země jižní Ameriky, Indo-Pacifiku, střední Asie a v neposlední řadě Afriky.

Pro Českou republiku jsou v kontextu aktuálního mezinárodního dění obzvláště relevantní témata odolnosti, energií, digitální oblast, kybernetická bezpečnost, podpora důvěryhodné a bezpečné infrastruktury či vesmírné technologie. Prioritní by měly být ty projekty, které posílí dostupnost a diverzifikaci energetických zdrojů pro Evropu, a to jak sektorově, tak z pohledu země původu.

Stanovisko **Asociace pro aplikovaný výzkum v IT** prezentované jejím ředitelem **Jaromírem Hanzalem** uvádí, že v rámci Global Gateway by pozitivní dopad rovněž mohla mít podpora digitalizace formou investic do stavby podmořských a pozemních optických kabelů a systémů cloudové a datové infrastruktury. Využití těchto technologií může rovněž napomoci odstraňování administrativních i fyzických překážek, které import omezují a zpomalují.

V otázce výroby čipů stanovisko zdůrazňuje spolupráci s Tchaj-wanem, který je v této oblasti dlouhodobě technologickou velmocí a zároveň jej lze považovat za přirozeného partnera Evropské unie v regionu. Asociace také vítá evropskou iniciativu v podobě Aktu o čipech, která si klade za cíl zavést rámec pro zvýšení výrobní kapacity na 20 % celosvětové produkce do roku 2030.

Pro Českou republiku by mohla být zajímavá oblast vzdělávání a aplikovaného výzkumu. A to za předpokladu, že se podaří na základě příslušných investic dostat na český pracovní

trh kvalifikované pracovníky v oblastech, které se v současné době potýkají s jejich nedostatkem.

Podle stanoviska můžeme doufat, že např. navázání bližších vztahů s některými státy na základě investic, spadajících pod cíle Global Gateway, může posílit nebo nově vytvořit obchodní vazby z hlediska importu surovin.

Během **diskuse** bylo zmíněno, že pro ČR je dlouhodobou prioritou rozšiřování spolupráce s USA, kde lze navázat synergie, a také s Japonskem a dalšími hodnotově blízkými zeměmi. Skrze diverzifikaci můžeme dosáhnout větší autonomie, pokud jde o výběr vhodných dodavatelů, a to nejen pro EU, ale i ČR vzhledem ke třetím zemím. Důležité je zaměřit se na globální trendy a současně počítat s pravidly WTO, kde je situace velmi křehká. Pro prevenci možných střetů má pomoci co nejvyšší transparentnost v jednání s partnery. Řada otázek ale zůstává v oblasti, jak zajistit soběstačnost především z praktické stránky. Důležité je poučit se z minulých chyb. Potřeba je také rozvinout obchodní diplomacii.

Dále je zásadní zamyslet se nad tím, jestli má mít prioritu geografické nebo sektorové hledisko. Bude nutné si pro každý region stanovit investiční potřeby důležité pro EU i jednotlivé členské státy a reflektovat jejich realizovatelnost.

Podle zástupce Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky bude jednou z priorit CZ PRES návrh k čipům, u kterého bude CZ PRES chtít dosáhnout výrazného pokroku v projednávání. Dále to budou otázky energetické a surovinové bezpečnosti a dopravní konektivity zejména v oblastech střední a východní Evropy.

Navrhovaná doporučení

Předkladatelé stanovisek i diskutující se z hlediska obsahového shodovali, že s ohledem na vývoj posledních let je důležité snižování závislosti, ať už z hlediska energií, surovin či výrobních kapacit na nedemokratických režimech. Implementace strategie tak má postupovat v co nejvyšší možné míře podle stanovených zásad a na základě rovnocennosti partnerství. Důležitou roli v této oblasti sehraje obchodní diplomacie, kterou je třeba rozvíjet.

Global Gateway vznikla do jisté míry jako protiváha ambicí Číny ve světě. Synergie je potřebné hledat hlavně mezi hodnotově blízkými partnery, resp. demokratickými zeměmi. Určité synergie se nabízí i s Čínou, a to zejména v nekonfliktních oblastech korespondujícími se zásadami strategie.

Důležité jsou rovněž úspory a tzv. glokalizace – místní výroba a zkrácení dodavatelských řetězců na minimum, s čímž souvisí i nižší náročnost např. z hlediska dopravy.

Evropská unie by rovněž měla postupovat transparentně a předvídatelně, aby se minimalizovalo riziko jednotlivých střetů v rámci WTO.

Důležité je rovněž vytvářet nejen odolné dodavatelské řetězce z hlediska jejich tradičního pojetí (doprava zboží), ale budovat odolnost i z hlediska výměny dat, znalostí, lidských zdrojů či v rámci elektronického obchodu.

Z prezentovaných stanovisek a následné diskuze vyplynula tato doporučení:

Doporučení Národního konventu o EU:

- 1.** Při implementaci Global Gateway by měl být kladen co nejvyšší důraz na její zásady a na vytváření rovnocenných a oboustranně prospěšných partnerství se třetími zeměmi. Pozitivní efekt může přinést ekonomická diplomacie a větší zapojení zastupitelských úřadů v partnerských zemích.
- 2.** Spolupráci s Čínou není nutné *a priori* odmítat, pokud se týká oblastí společného zájmu, u nichž lze Čínu označit v souladu se sdělením Komise z roku 2019 „EU-China: a strategic outlook“ za partnera k diskusi. U čínských projektů v rámci iniciativy *Belt and Road* je vhodné monitorovat negativní trendy a strategické závislosti ve vztahu ke třetím zemím, jejichž vzniku je v případě strategie EU třeba předcházet.
- 3.** Podpora strategických sektorů EU by měla být rozvíjena ve spolupráci s hodnotově blízkými partnery (nikoli na bázi uzavírání trhu EU), přičemž součástí transparentního přístupu by měla být také komunikace s partnery v rámci WTO ještě před přijetím konkrétních opatření. Cílem CZ PRES pro projednávání Aktu o čipech by mělo být dosažení obecného přístupu v Radě, který zohlední mj. obavy podniků z nadměrné administrativní zátěže.
- 4.** CZ PRES by mělo klást důraz nejen na bezpečnost fyzických dodavatelských řetězců, ale také na digitální odolnost, přenos know how a podporu elektronického obchodu.

Tento text není prostým zápisem jednotlivých příspěvků, které byly v diskusi předneseny. Neobsahuje tedy vše, co bylo v diskusi řečeno a nevyjadřuje názor všech účastníků na všechna diskutovaná témata. Jedná se o shrnutí nejdůležitějších bodů a formulaci doporučení na základě proběhlé diskuze.

Národní konvent o Evropské unii představuje diskuzní platformu, která je stálým místem pro debatu o evropských otázkách v ČR.

Projekt, koordinovaný na půdě Úřadu vlády České republiky, propojuje zástupce vlády, obou komor Parlamentu ČR a Evropského parlamentu, odbornou veřejnost, neziskový sektor a sociální partnery a další zainteresované aktéry.

Více o Národním konventu najdete na internetových stránkách www.narodnikonvent.cz
Twitteru [@KonventEU](https://twitter.com/KonventEU) a instagramovém profilu [@narodnikonvent](https://www.instagram.com/narodnikonvent).